

de *grum* a *grum*, línia batent, fins al *grum* o altura sobre la coma de Ratanegada e --- arribaren a un *grum* o altura molt alt desús de Planès --- y al capdamunt de la Coma de l'Orri ---». El més probable sembla que això sigui simplement el ll. GRŪMUS, que del sentit de 'pilotet de terra' vagi passar a 'turonet'. Trobem «*grum de salt*: mica salis, grumus salis, salis frustulum, salis granum» ja en el DTo. (ed. 1647), i és possible que ja sigui en alguna ed. tardana del Nebrija català (no en Busa-N.) (cf. les cites del DBal.); *grums*, no definit, en Aversó, Torc. (1525.5). *Grum de la cera* ja en un doc. val. del S. XVI (AlcM); «s'obrí l dormitori, vessant resplandor y olor de *grum*, olor de temple», Noller (Pap., 214).

Avui ha quedat sobretot com a mot balear i valencià: «El grúm de la oliva» sento a Sumacàrcer per al 'borró' o 'germen' de l'oliva o olivera (1962); Enr. Valor (c. 1950) defineix *grum* «conjunt de borrons incipient que té l'ametler quan va a moure». A Mallorca usà *grums de sal* Joan Rosselló de Son Fortesa; 'terros': «més geneta i pitjor que els senyors —deia la veu masculina i decidida d'en Tomeu, des de la dreta—. I la culpa és de Vossa Mercè, que encara li dona *grums de sucre*», I. Vilallonga (Bearn XVIII, p. 246). A Menorca o almenys en part de l'illa sembla haver-se produït en aquest mot el canvi català de ūm en om que constatem en *ploma*, *broma*, *flom*, *gómena*; car si bé FebrCard. només hi registra «*grum*: grumeió; grumeió: grumo» (i formes verbals en -um-, veg. infra), en Camps Merc. (Folkl. Men. I, 44) trobem en una recepta culinària: «quan d'aigo arranca 's bull, diu tres Pare-nostres, un darrera s'altre, tirant, a cada començament de Pare-nostre, un *grom* de sal dins s'olla».

Pot ser forma d'herència mossàrab maestr. «*grumo*: cabdell, pinya de la col» (p. 416), que des d'allà arriba fins a l'Alt Aragó, des d'on degué passar a la Vall d'Aran, on se sent alguna vegada: «un *grumo de col*: un ull de col» a Graus (BDC VII, 79), *bromo* a Casp i Puebla de Ixar, *gromo* a Echo id. (Casacuberta, BDC XXI, 172).

DERIV.: *Grumoll*: «--- Alcides --- de prompte enardint-se son cor a una guspira / que li tramet l'Altíssim, despresa de son ull, / com estimada roca, se llansa al món que espira, / *gromoll* de terra y aygues, d'un caos al rebull», Atl. IV, 44d: vers de la versió de 1877 (diferent i sense aquest mot en la versió de 1867): avui *grumól* és la forma general en cat. oriental (altres escriptors Renaix. en AlcM); «herba, gorullo; Vilatorra: herba que cullen per als porcs», DAG.; abans trobem *grumull* en Belv. («en la llet, sang, en les farinetes etc.») i en Lab. (1839-88) «terros de sucre, farinetes, la part del líquid que's coagula, *grumull de llet, de sang*» i DAG. sense localitzar; però avui és variant desusada (que el DAG. no documenta, i que el DPa., DBal. i AlcM ometen del tot).

Judicant segons totes les aparences fonètiques sembla tractar-se d'un *GRUMŪCŪLUM que pogué substituir el llatí GRUMULUS en alguna part del llatí vulgar (tal com hi ha *genuculum/geniculum*, *fenuculum/feniculum*, *ovicula/ovucula*, aquest només representat

en l'emp. *avoia* i gascó *aoulbe/olbe*); bal. *grumalló* (mall., men.); men. *grumeió* FebrCard, junt amb *grumeiós*: grumoso, *grumeiad*: cuajado, engrumecido, i *grumeiar-se*. Sembla haver-hi una primera aparició de *grumoll* en *garmolls* que figura en un text de falconeria de la primera meitat del S. XVI (AlcM), si bé potser contaminat per *granells*, com a nom d'una granellada o inflamació que es fa a la boca dels ocells. *Grumallons* emp. *Gromions* (S. xv).¹ *Grumallonejar*. *Grumallós*. *Agrumollar* [Verdaguer; EmVilanova, escrit *agromullar*, JFlo. 1873, 30].

Gruma emp. 'laminadura' (?), cf. it. *gruma*, *gromma* 'tartre de bóta', 'solatge', que Spitzer (ARom. VIII, 303) voldria relacionar amb l'it. *grumereccio* 'redall' (?). Tort. *grumol* 'musclo (petxina)', BDC III, 99. *Grumets* 'classe de raïm' [1650, AlcM] a Bassella («hi havia tota una brocada de parra, que en collien molts quilos de *grumets*», 1956); però a Llobera de Solsonès és més aviat 'gotim' («un *grumet* d'aquest negre», 1964), «un bon raïm per menjar és el *grumet*, de raça fina; però encara és millor el moscatell», Bladé (Benissanet, 161).

Grumejar [Dag., mall.] 'atraure el peix escampant esquer per l'aigua', usual a tota la costa de Llevant etc. (StPol, Blanes ---): «Després d'haver abundosament *grumejat*, escàrem les fluixes amb sardina fresca, i les descapdellàrem, tot amollant-les a l'aigua», «alerta, que no haju de *grumejar* es peixos amb sa teua sang, sents?» (Ruyra, 1903: *Pinya de Rosa* I, 36, 28), també en mall. (BDLC XII, 361, jo mateix anoto *grumagá* a la costa de Campos, 1964); *grumeig* 'la mena d'esquer usat per a això, i l'operació de grumejar', en els mateixos llocs: «amb la imaginació, el xicot --- preveia pesques meravelloses: —De primer un bon *grumeig* —va dir-se— això és important», «compareix a la platja amb la seva olla de *grumeig* i les seves canyes» (Ruyra, id. II, 145, 159); però també hi ha una variant amb *bru-*, concurrent amb aquella a les Illes, i amb *bro-* en el P. Val.: «ha esquivat la peixquera; me s'ha romput la canya; el *bromech* y els aparells s'els ha emportat el diable», Sueco en «La Donsaina», ed. 1910, p. 101; eiv. «*brumetjar*: cebar los peces» (PzCabr.); a part de Mall., on de cert marisc (crec la cassoleta) em digueren «que solament s'usa per *brumagá* es peix» (Banyalbufar, 1964); a Ciutadella diuen *brumagá* (Moll, Misc. Alcover, 429), i a Maó entenc (AlcM) que amb totes dues inicials.

S'estén a les altres llengües més llevantines, sembla que pertot amb *br-*: Grau d'Agde *bruméc* 'esca,alletamento'; Toscana *brumeggiare* (Accad. d'It., *Diz. di Mar.*); Elba *brumeggio*, Gènova *brumezzo* 'grumeig', Calàbria *abbrumacatu* «nutrito»; en les illes septentrionals de l'Adriàtic (tant de llengua veneciana com serbocroata) *brumàr*, Ragusa *abrum* m. [S. XVI], *àbrum*, *abrùmat*: Deanović (ARom. XXI, 276) i Màver (VRom. V, 227).

Aquests s'inclinen (com el *Dizionario di Marina Accad.* i el FEW) per derivar-ho del gr. βρωμα 'aliment', i és ben concebible, en efecte, que es tracti d'això (si bé encreuat amb *grum* en català) i es pot al·legar que

el mot grec sembla ha nàutica romànica, la BR ABRUMAR (DECH); *gru-* > *bru-*) amb labial és també concebible (la na, italiana etc. més aviat precedent més o menys ll. té l'existència d'algun grega en -ίω (poc pi *βρωματίλω), havent c rament romànica en - preferir com a radical el com que a favor de βρωί el derivat es modelà sol MEJAR, resta obert el l

MnAntoni Maria Alc (la consciència) 'remordi: x, 323), en aparença no i es podria connectar pots oc. ant. *enrumar* 'enrum crums 'tenebres', o amb per 'vomitar', sense par Quant al mall. *grumer* 'Les Balears, 117, 147), però hi ha almenys cont *Grumol* 'musclo' tort. (B

Gramallonar; *gramallo mell*. *Agrumar* (Victor i meig. *Agrumollar*; *agrunar*. *Engrum*; *enrumós*? *grumir-se*?

¹ Per més que el proc bal. *grumeió*, no es tro no crec que per això hi pre-romà. Sens dubte : una família balto-esla *grūmstas* 'terros' (*Diet grūmsto* 'Déu va crear terra' en la trad. lituan *Lesebuch*, 77.4); que n ma s'enllaça amb el lit. pruss. ant. *krumstus* ' amb els altres mots bà Pok. (IEW, 949.21ss.), calment la família del l teix és més fàcil de su hagi per la banda del l NL bearn. *Gurmenson*, podria pensar a relació pot tenir més aviat un ment inconnexa, veg. e sur la Top. Oc., p. 294; poc probable que per a i un GLOMUSCULUM, dimi 'boleta, piloteta' (d'un d indicà Ant. Thomas que i gascó *gamichèt*, *camich PULLIDO*, DCEC, pots substitució de -USCULUM Però també per aquest c

albe); bal. *grumalló* 'brCard, junt amb rajado, engrumecido, na primera aparició en un text de falcovi (AlcM), si bé pota nom d'una graneoca dels ocells. *Grumallonejar*. *Grum* EmVilanova, escrit

it. *gruma*, *gromma* pitzer (ARom. VIII, it. *grumereccio* 'retxina', BDC III, 99. [lcm] a Bassella («hi que en collien molts Llobera de Solsonès et d'aquest negre», és el *grumet*, de raça oscatell», Bladé (Be-

re el peix escampant costa de Llevant. raver abundosament ab sardina fresca, i es a l'aigua», «alerta, s amb sa teua sang, osa I, 36, 28), també eix anoto *grumagá* a vig 'la mena d'esquer rumejar', en els ma- el xicot --- preveia er un bon *grumeig* «compareix a la plat- i les seves canyes» íb hi ha una variant a les Illes, i amb i peixquera; me s'ha aparells s'els ha em- Donsaina», ed. 1910, s peces» (PzCabr.); 'crec la cassoleta) em r *brumagá* es peix» illa diuen *brumagá* Maó entenc (AlcM)

s llewantines, sembla le *bruméc* «esca, al- e (Accad. d'It., Diz. ova *brümezzo* 'gru- utrito»; en les illes de llengua veneciana *abrum* m. [S. XVI, n. XXI, 276) i Máver

onario di Marina Ac- gt. *βρωμα* 'aliment', e es tracti d'això (si i es pot allegar que

el mot grec sembla haver deixat altra descendència nàutica romànica, la *BROMA* que devora el fustam, i *ABRUMAR* (DECH); però el procés oposat (amb *gru-* > *bru-*) amb labialització per obra de la vocal, és també concebible (la *ü* genovesa, la *u* mallorqui- na, italiana etc. més aviat postularia GRÜM- com a an- tecedent més o menys llunya); i, passat que es demos- trés l'existència d'alguna antiga forma verbal baix- grega en *-lζω* (poc probable, car en grec caldria **βρωματίζω*), havent de partir d'una formació pu- rament romànica en *-ejar/-eggiare*, això induiria a preferir com a radical el d'un mot llatí i no pas grec; com que a favor de *βρωμα* també es podria argüir que el derivat es modelà sobre l'hellenisme parònim *OR- MEJAR*, resta obert el *bivium etymologicum*.

MnAntoni Maria Alcover usava un mot *engrumar* (la consciència) 'remordir' (Bolletí Dicc. de la Ll. Cat. x, 323), en aparença no inconnex amb això; tanmateix es podria connectar pots, més aviat, o alhora, amb oc. ant. *enrumar* 'ennuolar', derivat del celtisme *crums* 'tenebres', o amb el cast. *GORMAR* (DCEC) per 'vomitar', sense parlar de l'it. *agrume* 'verdura'. Quant al mall. *grumer* 'medusa' (Arx. Ll. Salvador, Les Balears, 117, 147), més aviat va amb *VORM*, però hi ha almenys contaminació de *grum*, *grumeig*. *Grumol* 'musclo' tort. (BDC III, 99).

Gramallonar; *gramallons*; *gramallut*; *gramió*. *Grumell*. *Agrumar* (Victor Català); *agrumament*. *Agrumeig*. *Agrumollar*; *agrumollable*, -llador. *Agrumollonar*. *Engrum*; *engrumós*? *Esgrumar*. *Esgrumollar*. *Esgrumir-se*?

1 Per més que el procés formatiu del cat. *grumoll*, bal. *grumeió*, no es trobi per damunt de tot dubte, no crec que per això hàgim de pensar en un origen pre-romà. Sens dubte no hi mancaria agafador en una família balto-eslava, sobretot bàltica: lituà *grūmstas* 'terròs' (Dievas padāre žmōgy iš zēmēs grūmsto 'Déu va crear l'home amb un terròs de terra' en la trad. lituana del Gènesi, Völkel, Litau. Lesebuch, 77.4); que no és ben clar en quina forma s'enllaça amb el lit. *krumslis* 'tendrum', 'grop', pruss. ant. *krumstus* 'falange dels dits', i menys amb els altres mots bàltics i eslaus que hi enllaça Pok. (IEW, 949.21ss.), dels quals Pok. separa radicalment la família del ll. *grumus* (p. 388). Tanmateix és més fàcil de superar les dificultats que hi hagi per la banda del llatí que per aquesta. Per al NL bearn. *Gurmençon*, abans *Grumensoo*, que hom podria pensar a relacionar amb tot això, però que pot tenir més aviat una etimologia cèltica enterament inconnexa, veg. el meu treball *Du Nouveau sur la Top. Oc.*, p. 294, n. 382. També em sembla poc probable que per a *grumoll* hàgim de pensar en un *GLOMUSCULUM*, diminutiu de *GLOMUS* 'cabdell', 'boleta, piloteta' (d'un dim. paral·lel *GLOMUSCELLUM* indicà Ant. Thomas que vénen un fr. dial. *loinceau*, i gascó *gamichèt*, *camichèt* 'cabdell') (cf. cast. *SARPULLIDO*, DCEC, potses de *SERPU(S)CULUM*), amb substitució de *-USCULUM* pel més trivial *-UCULUM*. Però també per aquest costat el marge hipotètic res-

ta més ample que per la banda de *GRUMUS*. Pitjor encara relacionar amb dos mots de glosses que Whatmough (*Dial. of Anc. Gaul*, p. 121), dóna com a documentat en cèltic continental *χρομυων* i *χροβουλα*, atribuint-los a aquell el sentit d'all' i a aquest el de 'menta' (?); aquest amb lenició *b < m*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *grumoll*, *grumull*, *grumalló*, *grumeió*, *grumeiós*, *grumeiat*, *grumeiar-se*, *gramallons*, *gromions*, *grumallonejar*, *grumallós*, *agrumollar*, *gruma*, *grumol*, *grumets*, *grumet*, *grumejar*, *grumeig*, *bromeig*, *brumejar*, *engrumar*, *gramallonar*, *gramallons*, *gramallut*, *gramió*, *grumell*, *agrumar*, *agrumament*, *agrumeis*, *agrumollar* (vegeu supra), *agrumollable*, *agrumollador*, *agrumollonar*, *engrum*, *engrumós*, *esgrumar*, *esgrumollar*, *esgrumir-se*.

Grumeig, *grumejar*, *grumell*, V. *grumet*

GRUMET, del fr. ant. i mitjà *gromet* 'mosso, noi servidor', del qual provenen així mateix el port. i cast. *grumete*, i gascó antic *gormet* 'grumet', tots plegats emparentats amb l'anglès mitjà, antiquat i dialectal *grummet*, l'origen últim és incert, car no està aclarit si l'angl. mj. *grom* (avui *groom*) 'xicot', 'servidor', 'patge' i el neerl. jargonesc *grom* 'noi' són mots d'origen germànic o provenen del francès. □ 1.ª doc.: S. XVI (cita mall. d'AlcM, però està ben establerta la data del text actual d'aquest doc.?).

El fet és que OPou (1575) només usa *moço* (ThPu., 72); Sanelo, c. 1800, registra a Val. «*grumet*: grumete» (f° 87r2). Kahane creu poder assenyalar un esc. ant. *grōmr* 'trapella, bandit' i 'home' i 'brut, sutze'... (Jo. of Engl. and Germ. Phil. IX, 1961, 464-5). L'argumentació i dades consignades en el DCEC (*GRUMETE*) resten, altrament, al dia, i no és possible modificar-les, vegeu. De l'angl. *groom* 'patge' es prengué el nostre *grum* en el segle passat.

Grumol, *grumoll*, *grumollar*, *grumollós*, *grumós*, V. *grum* *Grunya*, *grunyell*, V. *grunyir*

GRUNYIR, del ll. GRÜNNIRE id. □ 1.ª doc.: fi segle XIII, *VidesR*.

«Li fo amenat a penes per cent hòmens un taur molt salvatge; e En Zambrí en la aurela del taur --- dix lo nom que él sabia; per què, demantinent, lo taur *gronyí*, e-ls uls giran, morí» (f° 30r2, cf. nota crítica textual). «De fet yo broque / ves ma ciutat; / fuy acceptat / per mon parent / molt carent, / ab gran plaher; / per sa muller, / renyant, *gronyint*, / e presumint / fos fill bastart / ---»; «lur amistança / --- / sens oy, rancor, / *gronyir*, renyar, / no pot durar: / al més, un' hora / ---», JRoig (*Spill*, 1923, 9807); «lo *grunyir* dels porcs: grunnio»; «GOÇOS --- *grunyir* y rincar: ringo, hiare naribus», OPou (ThPu., 42, 56).

La conjugació originària fou de la varietat *gronyir/gruny*, paral·lela a *collir/cull*, *cosir/cus*, *sortir/surt*; més tard es va reduir analògicament a un sol vocalisme, però es tracta d'un canvi més gràfic que verament fonètic i morfològic. El mot segueix en ús popular